

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกขององค์การการค้าโลก ที่จะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อตกลงขององค์การการค้าโลกในการเปิดการค้าเสรีในปี 2563 ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้ตกลงเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศบราซิล จีน อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ แล้วตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา และอยู่ระหว่างการทำข้อตกลงอีก 3 ประเทศ และ 2 กลุ่มประเทศ ได้แก่ ประเทศเปรู สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศ BIMST-EC และกลุ่มประเทศ EFTA

ประเทศไทยจัดเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตร เกษตรแปรรูปและอาหารที่สำคัญของโลก โดยในปี 2547 ประเทศไทยมีมูลค่าส่งออก 1.72 ล้านล้านบาท โดยส่งออกสินค้าในรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 0.52 ล้านล้านบาท มีส่วนแบ่งตลาดโลก ร้อยละ 2.28 เมื่อการค้าระหว่างประเทศมีเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ จึงทำให้เกิดมาตรการป้องกันสินค้าภายในประเทศ ในรูปแบบของมาตรการกีดกันทางการค้า ได้แก่ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า และมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีอื่นๆ อีกจำนวนมาก ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องหากกลยุทธ์มาเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของผลผลิตทางการเกษตรของประเทศ ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก

คณะผู้ศึกษา ได้ดำเนินการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย และผลของการเปิดเขตการค้าเสรี ที่จะมีผลกระทบต่อสินค้าเกษตร และผู้ประกอบการแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตร และนำมาจัดทำข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของผลผลิตทางการเกษตรของประเทศไทย วิธีการศึกษาประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ระหว่างปี 2546-2548 ศึกษาชนิดและประเภทของสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารที่จะได้รับผลกระทบจากมาตรการกีดกันทางการค้าและการเปิดเขตการค้าเสรี จัดประชุมระดมความคิดและจัดทำมาตรการการเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของสินค้าเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูปและอาหารของประเทศ

จากการศึกษามาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้าดังกล่าว พบว่า แต่ละประเทศได้จัดทำประกาศมาตรการด้านความปลอดภัยอาหารออกมาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นปริมาณสารตกค้างในผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ข้อกำหนดทางเทคนิคด้านการบรรจุภัณฑ์ มาตรการเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับสินค้า เป็นต้น สำหรับการเปิดเขตการค้าเสรีกับ 5 ประเทศ พบว่า การลดพิกัดภาษีศุลกากรให้เป็นศูนย์ ในระยะเวลาที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความได้เปรียบและผลกระทบ นอกจากนี้แต่ละประเทศยังได้นำมาตรการ SPS และ TBT มาใช้เพื่อกีดกันสินค้าจากประเทศไทยอย่างเข้มงวด ในขณะที่ประเทศไทยไม่ได้ใช้มาตรการดังกล่าวอย่างเข้มงวดกับประเทศที่เปิดเขตการค้าเสรีกับไทย ทำให้การเปิดเขตการค้าเสรีมีผลกระทบต่อเกษตรกร และผู้ประกอบการแปรรูปอุตสาหกรรมเกษตรเป็นอย่างมาก

มาตรการสำคัญที่คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของผลผลิตทางการเกษตรและอาหารของประเทศไทย ประกอบด้วย

(1) ให้ความสำคัญต่อมาตรฐานสินค้า ต้องให้ผู้ผลิตในทุกๆ ช่วงของห่วงโซ่คุณค่าอาหาร ผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานเท่ากับหรือสูงกว่าประเทศคู่ค้า ซึ่งสามารถทำได้โดยการตรวจสอบเปรียบเทียบมาตรฐานของผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์แปรรูปกับประเทศคู่ค้า ใช้ข้อมูลวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยมาสนับสนุนการจัดทำมาตรฐาน การบังคับใช้มาตรฐานระบบการผลิตอย่างเข้มงวด และจัดทำฐานข้อมูลมาตรฐานที่มีคุณภาพและทันสมัย

(2) การแก้ไขอุปสรรคด้านมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี โดยทำ MRA ระหว่างประเทศ ในรูปของการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกับปัญหาด้าน SPS และ TBT และควรมีระบบการติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐานระบบการผลิต และการสร้างผู้ตรวจสอบระบบอย่างพอเพียง

(3) ปรับปรุงระบบโลจิสติกส์และโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศไทยและผู้ประกอบการจะต้องศึกษาระเบียบวิธีการขนส่งและจุดกระจายสินค้า ตลอดจนจุดเชื่อมต่อของระบบการขนถ่ายสินค้า นอกจากนี้ ควรใช้ระบบมาตรฐานการผลิต GMP และ HACCP ในระบบโลจิสติกส์ด้วย

สำหรับโครงสร้างพื้นฐาน ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง เพียงหนึ่งหน่วยงานในเรื่องความปลอดภัยด้านอาหาร และควรจัดตั้งห้องปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้เกิดการประเมินความเสี่ยงอาหาร (Risk assessment) อย่างต่อเนื่อง

(4) การเสริมสร้างขีดความสามารถของเกษตรกร ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการผลิต GAP กับเกษตรกร เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเคร่งครัด และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

(5) การสร้างกลไกทางการตลาดการค้าใหม่ หรือตลาดค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) โดยใช้ระบบการค้าสมัยใหม่ให้มีบทบาทมากขึ้น เพื่อยกระดับของผู้บริโภค ให้มีพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าที่พิถีพิถันด้านความปลอดภัยของอาหาร และการสร้างตลาดจำเพาะให้เกิดขึ้น

ทั้งหมดนี้เป็นมาตรการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปแปลงเป็นวิธีการปฏิบัติ (Action Plan) เพื่อให้สามารถเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของผลผลิตเกษตรและอาหารของประเทศไทยได้